

Відповідно до ч.2 розділу XV Прикінцевих положень Закону України від 09.07.2003 р. № 1058 «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (далі — Закон № 1058) пенсії застрахованим особам, які працювали або працюють на посадах, що дають право на призначення пенсії за вислугу років, які відповідно до раніше чинного законодавства мали право на пенсію за вислугу років, призначаються згідно з окремим законодавчим актом через професійні та корпоративні фонди.

Проте, оскільки такий законодавчий акт ще не ухвалений, пенсії зазначеним особам призначаються за нормами Закону №1058 у разі досягнення пенсійного віку та за наявності трудового стажу, передбаченого законом України від 05.11.91 р. №1788 «Про пенсійне забезпечення».

У цьому разі розміри пенсій визначаються відповідно до ст.27 та з урахуванням норм ст.28 Закону №1058.

Згідно з ч.16 Прикінцевих положень до приведення законодавства України у відповідність до Закону № 1058 закони України та інші нормативно правові акти застосовуються в частині, що не суперечить цьому Закону.

Положення Закону України «Про пенсійне забезпечення» застосовуються в частині визначення права на пенсію за віком на пільгових умовах і за вислугу років.

Як відомо, згідно зі ст.24 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» (набрав чинності з 1 січня 2004 р.) страховий стаж — це період (строк), протягом якого особа підлягає загальнообов'язковому державному пенсійному страхуванню та за який щомісяця сплачено страхові внески в сумі не менш ніж мінімальний страховий внесок.

Якщо сума сплачених за відповідний місяць страхових внесків є меншою від мінімального страхового внеску, цей період зараховується до страхового стажу як повний місяць за умови проведення в порядку, визначеному правлінням Пенсійного фонду, відповідної доплати до суми страхових внесків таким чином, щоб загальна сума сплачених коштів за відповідний місяць була не менш ніж мінімальний страховий внесок.

У тому разі, якщо зазначену доплату не було зроблено, до страхового стажу зараховується період, визначений за кожний місяць пропорційно до сплачених страхових внесків.

Ураховуючи абзац другий ч.16 Прикінцевих положень, слід зауважити, що під час визначення права на пенсію за вислугу років стаж як до, так і після 1 січня 2004 р. обчислюється за нормами Закону «Про пенсійне забезпечення» та постанови Кабінету Міністрів України від 12.08.93 р. № 637 «Про затвердження Порядку підтвердження наявного трудового стажу для призначення пенсій за відсутності трудової книжки або відповідних записів у ній» — за даними трудової книжки, а за потреби - уточнюючих довідок.

Тобто якщо вихователь дитячого садка після 2004 р. щомісяця працює на 0,5 ставки й одержує заробітну плату в розмірі, меншому від мінімальної заробітної плати, встановленої законодавством, то до страхового стажу буде зараховано кожний місяць роботи після 1 січня 2004 р. пропорційно до сплачених страхових внесків (якщо не зроблено доплату до мінімального страхового внеску), а до стажу роботи за спеціальністю, яка дає право на призначення пенсії за вислугу років, — буде зараховано кожний місяць роботи як повний місяць.

Відповідно до п. «е» ст.55 Закону України «Про пенсійне забезпечення» право на пенсію за вислугу років мають працівники освіти, охорони здоров'я та соціального забезпечення

за наявності спеціального стажу роботи не менш як 25 років за переліком, що затверджується Кабінетом Міністрів України, незалежно від віку.

Згідно зі ст.7 цього Закону пенсії за вислугу років призначаються в разі залишення роботи, яка дає право на цю пенсію.

Постановою Кабінету Міністрів України від 04.11.93 р. № 909 «Про перелік закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років» (зі змінами, внесеними постановою від 26.09.2002 р. № 1436) затверджено Перелік закладів і установ освіти та посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років (розділ I).

1. Освіта

Найменування закладів і установ

Найменування посад

Загальноосвітні навчальні заклади, військові загальноосвітні навчальні заклади, музичні і художні

учителі, логопеди, вчителі-логопеди, вчителі-дефектологи, викладачі, сурдопедагоги, тифлопедагогі

Дитячі будинки, дитячі трудові та виховно-трудова колонії, дитячі приймальні пункти і приймальні

директори, завідувачі, їхні заступники з навчально-виховної частини або роботи, вчителі, вихователі

Вищі навчальні заклади I— II рівнів акредитації, професійно-технічні навчальні заклади

директори, їхні заступники з навчально-виховної (навчальної, виховної, навчально-виробничої)

Дошкільні навчальні заклади всіх типів

завідуючі, вихователі-методисти, вихователі, музичні керівники, вчителі-дефектологи, вчителі-

Позашкільні навчальні заклади

директори, їхні заступники з навчально-виховної, навчальної, виховної роботи, завідувачі відділа

Дитячі клініки, поліклініки, лікарні, санаторії, диспансери, будинки дитини, дитячі відділення в

учителі, вихователі, логопеди, сурдопедагоги, тифлопедагоги

Отже, для визначення права на зарахування до спеціального стажу певного періоду роботи потрібно, щоб особа працювала в закладах і на посадах, які дають право на пенсію за вислугу років. У тому разі, якщо із записів трудової книжки неможливо зробити відповідний висновок, до рай(міськ)управління Пенсійного фонду додатково подається уточнююча довідка закладу (установи). Також під час вирішення цього питання може бути розглянуто інші документи (положення про заклад, структуру, штатні розписи тощо).

Відповідно до приміток до названо-го вище Переліку вчителі й інші працівники освіти заочних навчальних закладів, названих у цьому Переліку, належать до числа осіб, що мають право на одержання пенсії за вислугу років.

Робота за спеціальністю в закладах, установах і на посадах, передбачених цим Переліком, дає право на пенсію незалежно від форми власності або відомчої належності закладів і установ.

Робота за спеціальністю в закладах, установах і на посадах до 1 січня 1992 р., яка давала право на пенсію за вислугу років відповідно до раніше чинного законодавства, в тому числі на посаді старшої піонервожатої, зараховується до стажу для призначення пенсії за вислугу років.

Крім того, відповідно до ст.33 Закону України від 11.07.2002 р. № 93 «Про статус депутатів місцевих Рад» час роботи депутата на виборній посаді в органах місцевого самоврядування зараховується до стажу роботи за тією спеціальністю, за якою посадова особа працювала до обрання на виборну посаду.

Оскільки згідно зі ст.7 Закону України від 07.06.2001 р. № 2493 «Про службу в органах місцевого самоврядування» правовий статус посадових осіб місцевого самоврядування визначається, зокрема, Законом України «Про статус депутатів місцевих Рад», тому час роботи на виборній посаді в органах місцевого самоврядування зараховується до стажу роботи за тією спеціальністю, за якою посадова особа працювала до обрання.

Зараховувати до спеціального стажу час навчання в навчальних закладах чинним пенсійним законодавством України не передбачено.

Період педагогічної практики (на підставі ліцензії) педагога, зареєстрованого як суб'єкт підприємницької діяльності (фізична особа), який водночас не перебуває в трудових відносинах із закладом освіти, не зараховується до спеціального стажу, оскільки законодавством передбачено обов'язкове виконання двох умов: робота у відповідному закладі освіти та на посаді, яка дає право на призначення пенсії за вислугу років.

За наявності в такої особи 25 років спеціального стажу (без урахування підприємницької діяльності), тобто якщо в неї є право на призначення пенсії за вислугу років, припинення підприємницької діяльності під час призначення пенсії за вислугу років не вимагається, оскільки це не є роботою, яка дає право на призначення пенсії за вислугу років.

Під час визначення права на призначення пенсії за вислугу років органи Пенсійного фонду України, крім названих вище нормативно-правових актів, керуються нормами інших законів та постанов Кабінету Міністрів України.

Так, наприклад, Переліком закладів і установ освіти, охорони здоров'я та соціального захисту і посад, робота на яких дає право на пенсію за вислугу років, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України № 909, передбачено посади: директорів, їхніх заступників з навчально-виховної, навчальної, виховної роботи, завідуючих відділами (лабораторіями, кабінетами), художніх керівників, керівників гуртків, секцій, студій та інших форм гурткової роботи позашкільних навчальних закладів.

Визначаючи, чи належить певний заклад до позашкільних закладів, спеціалісти Пенсійного фонду керуються Переліком типів позашкільних навчальних закладів,

затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 06.05.2001 р. № 433 (зі змінами).

Перелік типів позашкільних навчальних закладів:

1. Дитячо-юнацькі спортивні школи: комплексні дитячо-юнацькі спортивні школи, дитячо-юнацькі спортивні школи з видів спорту, дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів, спеціалізовані дитячо-юнацькі школи олімпійського резерву, спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів параолімпійського резерву, школи вищої спортивної майстерності.

2. Клуби: військово-патріотичного виховання, дитячо-юнацькі (моряків, річковиків, авіаторів, космонавтів, парашутистів, десантників, прикордонників, радистів, пожежників, автотюбистів, краєзнавців, туристів, етнографів, фольклористів, фізичної підготовки та інших напрямів).

3. Мала академія мистецтв (народних ремесел).

4. Мала академія наук учнівської молоді.

5. Оздоровчі заклади для дітей та молоді: дитячо-юнацькі табори (місечка, комплекси): оздоровчі, заміські, профільні, праці та відпочинку, санаторного типу, з денним перебуванням; туристські бази.

6. Початкові спеціалізовані мистецькі навчальні заклади (школи естетичного виховання: музичні, художні, хореографічні, театральні, хоріві, мистецтв та інші).

7. Центр, палац, будинок, клуб художньої творчості дітей, юнацтва та молоді, художньо-естетичної творчості учнівської молоді, дитячої та юнацької творчості, естетичного виховання.

8. Центр, будинок, клуб еколого-натуралістичної творчості учнівської молоді, станція юних натуралістів.

9. Центр, будинок, клуб науково-технічної творчості учнівської молоді, станція юних техніків.

10. Центр, будинок, клуб, бюро туризму, краєзнавства, спорту та екскурсій учнівської молоді, туристсько-краєзнавчої творчості учнівської молоді, станція юних туристів.

11. Центри військово-патріотичного та інших напрямів позашкільної освіти.

12. Дитяча бібліотека, дитяча флотилія моряків і річковиків, дитячий парк, дитячий стадіон, дитячо-юнацька картинна галерея, дитячо-юнацька студія (хорова, театральна, музична, фольклорна тощо), кімната школяра, курси, студії, школи мистецтв, освітньо-культурні центри національних меншин.

На запитання, чи належить заклад до професійно-технічного або чи є заклад дошкільним, відповідь є у законах України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту» чи «Про дошкільну освіту», в яких зазначено переліки типів відповідних закладів.

Щодо розміру пенсії, то до запровадження пенсійного забезпечення через професійні та корпоративні фонди розмір пенсії за вислугу років визначається за нормами Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування».

Галина МАСТЮПНА, начальник відділу з питань

призначення пенсій Пенсійного фонду України

(«Праця і зарплата» № 14 (786) від 11 квітня 2012 року